

Fremtiden er faglært!

FOAs uddannelsespolitiske udspil 2025

Indhold

Forord	3
Flere faglærte og mindre frafald på uddannelserne	4
Attraktive uddannelser og karriereveje der forbedrer rekruttering og fastholdelse	6
Flere skal forberedes godt til at kunne gå i gang med en uddannelse	8
Flere børn og unge skal inspireres til at tage en erhvervsuddannelse på FOAs områder	9

Fremtiden er faglært!

– FOAs uddannelsespolitiske udspil 2025

Den danske velfærd gennemgår i disse år en gennemgribende forandring. Der sigtes efter, at vi som samfund kan blive ved med at levere en høj kvalitet i velfærden til gavn for borgere og patienter.

Store omlægninger, ny teknologi og nye samarbejdsrelationer skal bidrage til, at Danmark kan bevare og forbedre den fælles velfærd. Ydermere bliver der lagt op til at frisætte velfærdsinstitutioner, til at give borgerne mere selvbestemmelse og til at vise en større tillid til medarbejdernes egne faglige vurderinger. Det er nybrud, der ændrer kravene til faglighed og kompetencer på FOAs uddannelsesområder.

Alt dette sker, mens manglen på kvalificerede medarbejdere på FOAs områder bliver mere og mere kritisk. Den aktuelle rekrutterings- og fastholdelseskriser er derfor en drivkraft for dette udspil. Ikke mindst fordi krisen også udfordrer det gode arbejdsliv som medarbejder på FOAs jobområder.

I en situation, hvor uddannelseslandskabet i disse år er i konstant forandring, og hvor uddannelse i stigende grad bliver tænkt sammen med andre politiske dagsordener, er det afgørende, at parterne på uddannelsesområdet

går sammen om initiativer, der vil kunne fastholde og rekruttere fremtidens medarbejdere. Uddannelserne og arbejdspladserne skal slet og ret gøres mere attraktive.

FOAs uddannelsespolitiske udspil bygger på fire ambitioner for udviklingen på FOAs område:

1. Flere faglærte og mindre frafald
2. Attraktive uddannelser og karriereveje der forbedrer rekruttering og fastholdelse
3. Flere skal kunne gå i gang med en erhvervsfaglig uddannelse
4. Flere børn og unge skal inspireres til en erhvervsfaglig uddannelse.

De initiativer, som FOA gerne vil være med til at sætte i gang ud fra hver af de fire ambitioner, er skitseret nedenfor. Det er initiativer, der lægger op til tæt samarbejde med andre parter på uddannelsesområdet.

I håbet om nye samarbejder, initiativer og løsninger

Helena Mikkelsen

Uddannelsespolitisk ordfører i FOA

Flere faglærte og mindre frafald på uddannelserne

Flere skal tilbydes en faglært uddannelse. Det vil skabe en høj faglig kvalitet i velfærden, og det vil være til gavn for den enkelte medarbejder, for borgerne og for samfundsøkonomien. Ansvar for at løfte opgaven er fælles. Arbejdsmarkedets parter skal i overenskomstforhandlingerne arbejde endnu tættere sammen om at udvikle attraktive veje til at blive faglært. Og politikerne på Christiansborg skal hæve ambitionerne og skabe gode økonomiske vilkår for at uddannelsesdække velfærdsområderne.

Faglærte er en gevinst for samfundsøkonomien

Samfundet vinder 7,5 millioner hver gang der uddannes en social- og sundhedsmedarbejder. For pædagogiske assistenter er gevinsten på 2,8 millioner. Det skyldes, at livsindkomsten for faglærte medarbejdere er langt større end for ufaglærte medarbejdere.

Samlet set udgør faglært uddannelse dermed en samfundsøkonomisk gevinst, der langt overstiger uddannelsesomkostningerne.

Ydermere er der et potentiale forbundet med det kvalitetsløft som vil være en følge af, at de relativt store grupper af ufaglærte på FOAs områder får en uddannelse.

Kilde: Arbejdernes Erhvervsråd, 2024

I dag er der otte erhvervsuddannelser indenfor FOAs områder. Alligevel er det kun et mindretal af ufaglærte medarbejdere på FOAs områder, der bliver tilbudt en uddannelse.

Ifølge Arbejdernes Erhvervsråd kommer vi i 2030 til at mangle 100.000 faglærte, hvoraf 25 % vil være at finde på FOAs områder [Arbejdernes Erhvervsråd, 2021]. Medmindre vi som samfund gør noget nu. Problemløsningen handler også om at få frafaldet på erhvervsuddannelserne ned.

FOA foreslår i alt fire initiativer med en række konkrete indsatser, der tilsammen skal sørge for flere faglærte og mindre frafald på uddannelserne på FOAs områder.

Initiativ 1. Flere medarbejdere skal have mulighed for at uddanne sig og uddannelserne skal være mere attraktive

FOA foreslår, at:

- andelen af ufaglærte skal i løbet af de næste 10 år reduceres med 10 procentpoint. Der er behov for et nationalt kvalitetsløft af velfærden og en national målsætning om at uddannelsesdække velfærdsområderne.
- prioritere ordinære erhvervsuddannelser på fuldtid, da de er den mest direkte vej til flere faglærte.
- tilrettelægge fleksible uddannelsesforløb, der imødegår den enkeltes behov.
- forhøje antallet af lærepladser for social- og sundhedsuddannelserne fra 9.000 til over 12.000.
- aftale 3000 lærepladser til pædagogisk assistentuddannelsen.
- oprette et nationalt kompetenceråd, som kan udarbejde uafhængige prognoser af behovene på fremtidens arbejdsmarked. Rådet kan supplere de lokale uddannelsesudvalg.

Eksempler på nye og forbedrede grunduddannelser, FOA arbejder for

- en erhvervsuddannelse for hospitalsportører med afsæt i en sundhedsfaglig jobprofil
- en erhvervsuddannelse for medarbejdere, der kører sygetransport.
- en styrket grøn profil på ejendomsservice-teknikeruddannelsen.
- en revideret serviceassistentuddannelse med styrkede kompetencer indenfor f.eks. hygiejnisk rengøring, patientservice, operationsassistance, forflytning og speciallejring og tværfaglige opgaver.
- en erhvervsuddannelse for beredskabet
- en ny professionsbacheloruddannelse i paramedicin.
- apoteksmedhjælperuddannelse for medarbejdere på sygehusapoteker.

Initiativ 2. Ufaglærte medarbejdere skal have mulighed for uddannelse efter 2 års ansættelse

FOA foreslår at:

- ufaglærte skal have lagt en uddannelsesplan, når de ansættes.
- ufaglærte, der vælger et fleksibelt tilrettelagt uddannelsesforløb, skal have ordentlige løn og vilkår og en klar aftale om, hvornår de færdiggør deres uddannelse.

Initiativ 3. Løn under uddannelse – også vokselevløn

FOA foreslår, at:

- forbedre elevlønnen. Der skal fx være garanti for elevløn på grundforløbet, pension til alle elever og færre begrænsninger for vokselevløn.
- forenkle ordningen for voksenlærlinge: Ledige og beskæftigede skal ligestilles, og kravet om forældet uddannelse fjernes.

Initiativ 4. Alle elever skal tilbydes kvalificeret vejledning i deres oplæring

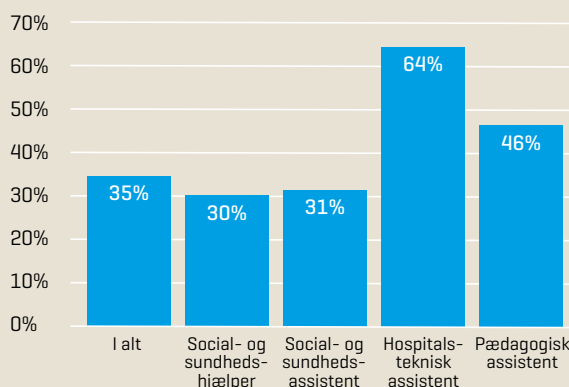
FOA foreslår, at:

- frafaldet på uddannelser på FOAs områder reduceres. Det forudsætter mere attraktive læringsmiljøer og bedre oplæring af elever. Begge dele gavner også elever med forskellige personlige udgangspunkter, udfordringer og behov.
- der skal uddannes flere oplæringsvejledere inden for alle FOAs områder. Oplæringsvejlederrollen skal professionaliseres og gøres til en attraktiv og formaliseret karrierevej gennem bedre uddannelse og vilkår.

Hvordan kommer vi frafaldet til livs?

Frafaldet på erhvervsuddannelserne er markant større end på andre ungdoms- og erhvervskompetencegivende uddannelser – især indenfor omsorg, sundhed og pædagogik.

Frafald indenfor grundforløbet omsorg, sundhed og pædagogik (2026-2019)

Kilde: VIVE-beregninger [2023] pba. af registerdata fra Danmarks Statistik. Frafaltsdata dækker over elever, der har påbegyndt grundforløb mellem 2016-2019 på udvalgte uddannelser]

Undersøgelser peger på, at gode relationer blandt undervisere og elever, skole og uddannelsessted har stor betydning, når man vil tiltrække flere elever og forebygge frafald.

Vi ved også, at det virker at sætte fokus på at skabe psykologisk tryghed, etablere faglige fællesskaber og styrke overgangen mellem uddannelsesstedet og oplæringsstedet.

Kilder: VIVE, 2023; Rambøll, 2024

Uddannede oplæringsvejledere

Eleverne skal mødes af oplæringsvejledere med solidt kendskab til uddannelsens opbygning og oplærings- og kompetencemål. Oplæringsvejlederne skal mestre læringsmetoder og -værktøjer i vejledningen af eleven, der tager højde for læringsmuligheder i den praktiske hverdag på arbejdspladsen.

FOA arbejder for, at der på erhvervsuddannelserne er uddannede oplæringsvejledere med samme fagfaglighed, som den eleverne er ved at opnå. At være oplæringsvejleder skal være en attraktiv og formaliseret karrierevej, der kan opnås gennem anerkendte arbejdsmarkedsuddannelser.

Attraktive uddannelser og karriereveje der forbedrer rekruttering og fastholdelse

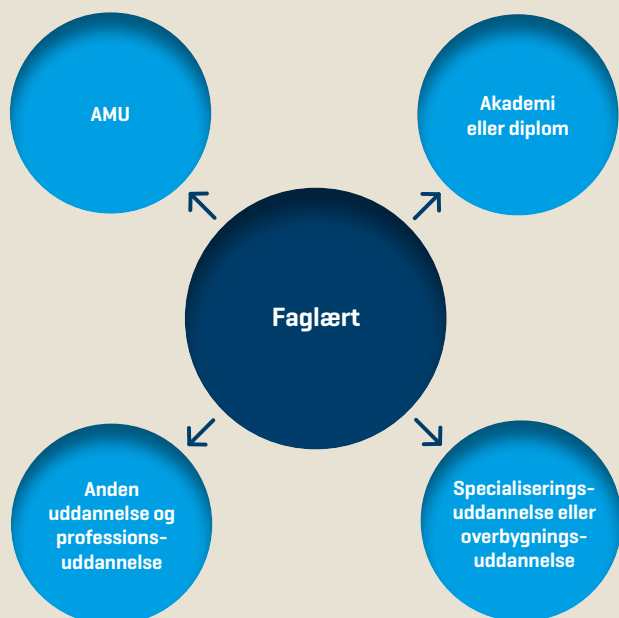
En af de helt store udfordringer i fremtidens velfærdssamfund er rekruttering og fastholdelse. Ikke mindst på FOAs områder. FOAs egne beregninger viser, at vi fx kommer til at mangle ca. 25.000 social- og sundhedsassistenter og social- og sundhedshjælpere i 2034, hvis vi ikke øger antallet af uddannede. Også på andre af FOAs områder ser vi et stort behov.

Attraktive uddannelser spiller en afgørende rolle for "rekruttering og fortsat tilknytning til faget. Derfor skal flere ansatte tilbydes en attraktiv mulighed for at tage en faglært uddannelse. En uddannelse der giver en solid faglig ballast og de rette kompetencer. Uddannelserne på FOAs jobområder skal udmærke sig ved at have en høj kvalitet

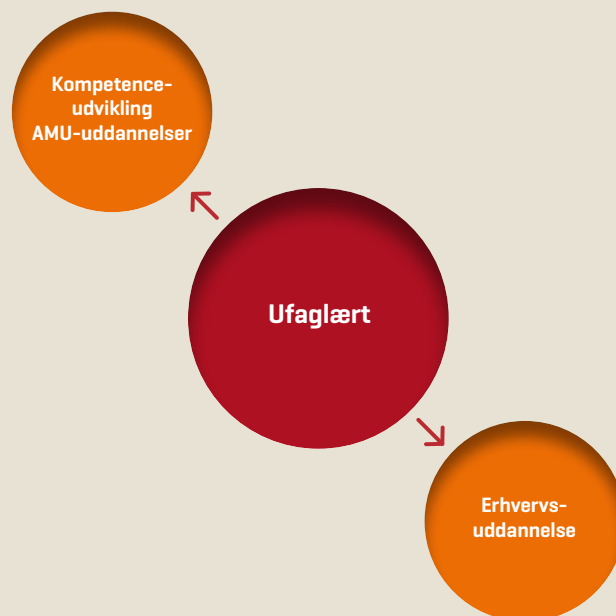
og kunne modsvare de kompetencer, som efterspørges på arbejdsmarkedet.

Tilsvarende hænger fastholdelse af medarbejdere tæt sammen med mulighederne for efter- og videreuddannelse og tydeligere karriereveje. Hvis medarbejderne er fagligt klædt på til fx at arbejde med bæredygtig velfærd, indgå i nye tværfaglige samarbejder og arbejde med nye teknologiske løsninger, så er sandsynligheden for, at de bliver længere i faget, større. Derfor må uddannelse og kompetenceudvikling være en kerneprioritet på FOAs overenskomstområder, ligesom medarbejderne skal kunne se en tydelig karrierevej i deres arbejdsliv.

Karriereveje som faglært

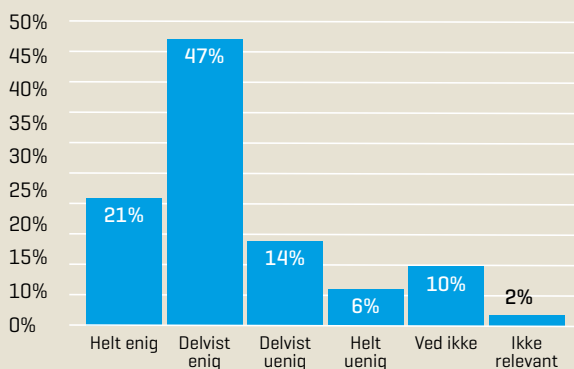
Karriereveje som ufaglært

7 ud af 10 FOA-medlemmer forventer, at fremtiden kræver andre kompetencer i deres fag

Næsten 7 ud af 10 (68%) af FOAs medlemmer forventer, at deres fremtidige arbejdsliv kræver nye kompetencer end i dag. Tilsvarende har 65 % af FOAs medlemmer et ønske om at deltage i efter- og videreuddannelse.

Andel af FOAs medlemmer, der forventer, at fremtiden kræver andre kompetencer

Kilde: Medlemsundersøgelse, 2019. Antal svar 4235

FOA foreslår i alt to initiativer med en række konkrete indsatser, der tilsammen skal fremme rekruttering og fastholdelse i kraft af attraktive uddannelser og tydeligere karriereveje.

Initiativ 1. Adgang til attraktive grund-, efter- og videreuddannelser på alle FOAs områder

FOA foreslår at:

- nyansatte ufaglærte på FOAs områder tilbydes faglige kompetencer gennem AMU-uddannelse. Fx skal pædagogmedhjælpere og ufaglærte i sundhedssektoren have mulighed for at komme på introducerende uddannelser til fagområderne
- overenskomsterne skal i højere grad bruges til at fremme uddannelsesrettigheder og -pligter.
- alle medarbejderudviklingssamtaler (MUS) skal indeholde dialog om uddannelse og kompetenceudvikling
- FOA foreslår at strukturere kompetenceudvikling på samme måde som ferieåret planlægges

Initiativ 2. Tydeligere karriereveje

FOA foreslår, at:

- medarbejderne skal have tydelige karriereveje med fokus på fx tværfaglighed og den grønne omstilling.
- medarbejderne skal have adgang til kompetenceudvikling, der afspejler tendenserne på arbejdsområderne. F.eks. at man som social- og sundhedsmedarbejder arbejder ud fra frisættelse og tillid til medarbejdernes faglige vurderinger, opgaveflytning mellem faggrupperne og mestring af teknologiske løsninger, herunder velfærdsteknologi og kunstig intelligens.
- efter- og videreuddannelse kan også være vejen til højere løn, nye funktioner og arbejdsopgaver
- både den regionale og kommunale kompetencefond styrker fokus på efter- og videreuddannelse, så medarbejdere i højere grad kan blive på på fremtidens arbejdsmarked
- sporskifte skal være en reel mulighed, også for ledige og medlemmer med begrænset erhvervsevne. Kravet om forældet erhvervsuddannelse bliver fjernet
- det skal være nemmere for medarbejdere at uddanne sig til dygtige ledere indenfor alle FOAs fagområder. Derfor skal der også være attraktive efter- og videreuddannelsesmuligheder for ledere
- Karrieremulighederne indenfor alle FOAs områder på akademi-, diplom- og masterniveau skal være tydelige.

Eksempler på efteruddannelse med fremtidsfokus

- Specialisering indenfor hygiejne, palliation og akutsygepleje
- Specialisering indenfor demens og psykiatriområdet. Uddannelserne skal sikre nye patient- og borgernære måder at løse opgaver på.
- Uddannelse indenfor klima, grøn omstilling, energirigtig drift og bæredygtig madfremstilling, der understøtter den grønne omstilling
- Efteruddannelse indenfor helhedsorienteret, personcentreret omsorg med fokus på med fokus på sammenhængende forløb mellem hospitaler og hjemmepleje
- Efteruddannelse i hvordan man arbejder i faste, tværfaglige og selvstyrende teams
- Efteruddannelse i at arbejde pædagogisk med borgere med særlige behov.

Flere skal forberedes godt til at kunne gå i gang med en uddannelse

Brug af ny teknologi er allerede en del af fagligheden på FOAs områder. Og mere er på vej. Medarbejderne skal fx kunne bruge apps, aflæse og arbejde med AI-genereret data, og de vil ofte være i situationer, hvor de skal hjælpe borgere til også at anvende fx velfærdsteknologi. Samtidig stiger kravene til både læse- og skrivefærdigheder, da evnerne til at kunne afkode beskeder i et tværfagligt samarbejde eller dokumentere relevant information på tværs af vagtlag ikke bliver mindre. Endelig er en forudsætning for løbende efteruddannelse gode læse- og skrivekompetence. Det er derfor vigtigt, at flere medarbejdere får tilbud om at opkvalificere deres læse-, regne- og IT-færdigheder.

Som en del af at løse den nuværende rekrutteringskrise er der i disse år et stort politisk fokus på udenlandsk arbejdskraft i Danmark. Og det hilser FOA velkomment. Det er dog vigtigt, at vi sammen sørger for, at de nye kolleger bliver hjulpet til at indgå på det danske arbejdsmarked. Det handler både om sprogkundskaber; om et kendskab til det danske arbejdsmarked og uddannelsessystem; samt overenskomstdækkede løn- og arbejdsvilkår.

Sprogundervisning er en mærkesag for FOA

Den nationale sprogscreening af EUD-elever viste i 2021, at 44 % af eleverne på SOSU-skolerne havde sprogvanskeligheder. Dette er en højere andel end elever på de øvrige erhvervsskoler og dækker både over ordblindhed, læsevanskeligheder og dansksproglige udfordringer. Samtidigt viser undersøgelser, at sprogbarrierer er en væsentlig kilde til frafald på uddannelserne.

Kilde: Fællesudvalget for Erhvervsrettede Velfærdsuddannelser, 2022; Rambøll, 2023]

FOA foreslår to initiativer med en række konkrete indsatser, der til sammen skal bidrage til, at flere medarbejdere får mulighed for at uddanne sig.

Initiativ 1. Flere skal have bedre muligheder for at opnå faglært uddannelse

FOA foreslår, at:

- Flere medarbejdere får løftet deres færdigheder inden for dansk, matematik og it, så de er rustet til fremtidens arbejdsmarked og til at deltage i anden kompetenceudvikling. Kompetencefondene skal også bruges til indsatser som 'Bedre til ord, tal og IT', fordi det forbereder medarbejderne til at følge andre uddannelsesforløb.
- AMU-uddannelser anvendes til at forberede flere til at tage en praksisfaglig uddannelse på FOAs jobområder

Initiativ 2. Udenlandske kolleger skal have de rette faglige og dansksproglige kompetencer

FOA foreslår at:

- Nye kolleger fra andre lande hurtigst muligt skal have de faglige og sproglige kompetencer til at varetage arbejdsopgaverne.
- Erhvervsskolerne skal have klare retningslinjer for, hvordan de skal vurdere udenlandske uddannelser
- Arbejdspladserne tildeles ressourcer til at støtte kolleger med udenlandsk baggrund, fx gennem uddannelse af sprogmentorer, så de får ordentlige forudsætninger for at varetage opgaverne.
- Nye medarbejdere fra andre lande – også elever på Integrationsgrunduddannelsen (IGU) – skal introduceres til det danske arbejdsmarked, velfærdsmodel og uddannelsessystem. Ansvar for introduktionen kan være statsligt og/eller kommunalt, men styret af parterne i fællesskab.
- Kommuner, SOSU-skoler, erhvervsskoler og FOA skal samarbejde om at udvikle lokale integrationsforløb.
- Medarbejdere med udenlandsk baggrund skal møde FOA-repræsentanter under deres uddannelse.

Flere børn og unge skal inspireres til at tage en erhvervsuddannelse på FOAs områder

Som nævnt er det vigtigt, at parterne på uddannelsesområdet arbejder sammen om at styrke arbejdet med at rekruttere og fastholde medarbejdere til fremtidens velfærd. FOAs forslag til, hvordan vi kan gøre det, er beskrevet under de tre første ambitioner: Vi skal styrke andelen af medarbejdere, der får en erhvervsuddannelse, ved at skabe attraktive erhvervsuddannelser, ved at mindske frafaldet på uddannelserne og ved at skabe tydeligere karriereveje og sørge for, at medarbejderne har de rigtige kompetencer til at videreuddanne sig hele livet.

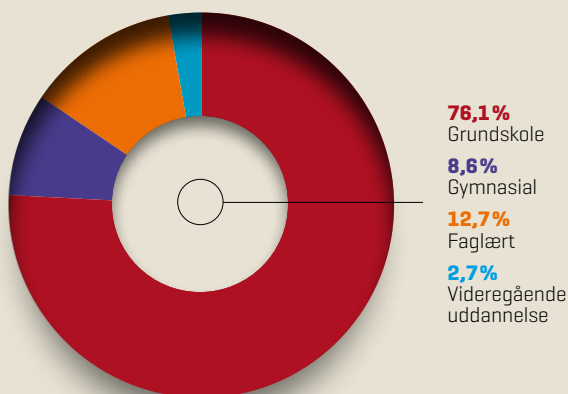
Derudover foreslår FOA, at vi skal inspirere flere unge til at vælge en erhvervsuddannelse. Allerede i folkeskolen skal unge præsenteres for de muligheder en erhvervsuddannelse giver for et spændende arbejdsliv – ikke mindst inden for FOAs område. Et arbejdsliv, hvor man som ansat gør en stor forskel for sine medmennesker og for samfundet, hvor der er tydelige karriereveje og muligheder for efteruddannelse og specialisering.

At flere unge vælger en erhvervsuddannelse og et liv som faglært, er ikke bare godt for den enkelte, men også for hele samfundet. For det første får vi endnu dygtigere medarbejdere, der har kompetencerne til at arbejde i et komplekst velfærdssamfund. Og for det andet ved vi, at mange unge, der i løbet af deres ungdom har oplevet perioder uden job og uddannelse, står med grundskolen som højest fuldførte uddannelse som 25-årige. Hvis den gruppe af unge i stedet får en ungdomsuddannelse, ville det være en gevinst for den unge og for samfundsøkonomien.

Mange, der i ungdommen har været på kanten af arbejdsmarkedet, er ufaglærte som 25-årige

Arbejdernes Erhvervsråd har i en analyse undersøgt gruppen af 43.000 unge uden job og uddannelse. Analysen viser, at tre ud af fire, der igennem ungdommen har oplevet perioder uden job og uddannelse, som 25-årig står med grundskolen som højest fuldførte uddannelse.

Højeste fuldførte uddannelse blandt 25-årige, der igennem ungdommen har stået uden for job og uddannelse

Kilde: Arbejdernes Erhvervsråd, 2024. Figuren viser den højest fuldførte uddannelse som 25-årig blandt dem, der mindst ét år i september måned fra de var 15 til 24 år, hverken har været i job eller uddannelse, og haft grundskolen som højest fuldførte uddannelse.

FOA foreslår i alt to initiativer med en række konkrete indsatser, der til sammen skal bidrage til, at flere unge vælger en erhvervsuddannelse og en fremtid som faglært.

Initiativ 1. En grundskole, der giver flere unge lyst til at gå i gang med en erhvervsuddannelse efter 9. klasse – gerne på FOAs områder

FOA foreslår at:

- grundskolen i højere grad skal give unge lyst til at tage en erhvervsuddannelse efter 9. klasse.
- At gøre ordningerne med 'juniormesterlære' og obligatorisk erhvervspraktik i folkeskolen levedygtige – også på velfærdsområdet.
- Uddannelsesvejledningen skal styrkes, og vejlederne skal have et bredt kendskab til erhvervsuddannelserne, så de i højere grad også peger på mulighederne indenfor de fag og fagligheder, som FOA repræsenterer.

Initiativ 2. Alle unge skal have mulighed for at tage en ungdomsuddannelse

FOA foreslår at:

- Der skal være endnu bedre muligheder for at tilpasse den enkeltes uddannelsesforløb, hvis elever har særlige behov, fx som følge af neurodivergens eller ordblindhed.
 - Der tilføres flere ressourcer til forberedende grunduddannelse [FGU], og at alle skal have ret til at starte på FGU.
 - Udbrede inspirationsansættelser og fritidsjob med ordnede forhold til flere områder – efter inspiration fra eksisterende ordninger på dagtilbud og på ældreområdet.
 - Det nye erhvervs- og professionsrettede gymnasium [EPX] skal inspirere eleverne til at tage en erhvervsuddannelse.
 - FOA vil søge indflydelse på udarbejdelsen af faglinjer på EPX.
 - FOA vil afsøge muligheder for, at undervisere på faglinjerne også er erhvervsuddannede.
-

Fremtiden er faglært!

FOAs uddannelsespolitiske udspil 2025

FOA er partsrepræsentant i en lang række erhvervsuddannelser

Det betyder, at vi er eksperter på medlemmernes fag og faglighed. Vi følger udviklingen på FOAs jobområder og tager initiativ til revision af uddannelserne, når det er nødvendigt.

FOA har – i samarbejde med andre af arbejdsmarkedets parter i de faglige udvalg – officielt fagligt ansvar for uddannelsernes indhold og opbygning samt udbuddet af efter- og videreuddannelsesmuligheder.

FOA er officiel partsrepræsentant i følgende erhvervsuddannelser:

- Social- og sundhedsassistent
- Social – og sundhedshjælper
- Pædagogisk assistent
- Serviceassistent
- Ejendomsservicetekniker
- Ambulancebehandler
- Hospitalsteknisk assistent
- Sikkerhedsvagt

SAMMEN
GØR VI FORSKELLEN

Staunings Plads 1-3
1790 København V

Tlf. 46 97 26 26
foa.dk

FOA

FOA er Danmarks tredjestørste fagforening. Siden 1899 har vi kæmpet for bedre løn- og arbejdsforhold til vores medlemmer. Hovedopgaven er at indgå overenskomster, som sikrer en god løn og moderne, ordnede arbejdsvilkår. Det er FOA, der aftaler din løn, dine tillæg, din arbejdstid, din pension, dine barselsregler, dine ferieregler og dine muligheder for uddannelse. Vores opgave i FOA er også at sikre et stærkt fagligt fællesskab. Ved at stå sammen i FOA, står hvert enkelt medlem stærkere. Og med den fælles styrke kan vi optræde handlekraftigt.